

Fórum¹

Fórum rovatunkban, a Köznevelés-politikai Tanács Önkormányzati Oldalának a Nemzeti alaptanterv 1994 decemberében kiadott vitaanyagával kapcsolatos állásfoglalásait, észrevételeit adjuk közre. A közöltek természetesen nem a szerkesztőség álláspontját tükrözik, sőt némelyikükkel kifejezetten nem értünk egyet. Mégis kötelességünknek érezzük, hogy időről időre nyilvánosságot adjunk a Köznevelés-politikai Tanács egy-egy oldala számára annak érdekében, hogy olvasóink képet kapjanak a Tanács működéséről, az egyes oldalak képviselőinek egy-egy oktatáspolitikai kérdéssel kapcsolatban kialakított, sokszor az adott oldalon belül is meglehetősen ellentmondásosnak ható véleményeiről.

A Köznevelés-politikai Tanács Önkormányzati Oldalának álláspontja a Nemzeti alaptanterv 1994 decemberében kibocsátott tervezetéről

Előljáróban ki kell jelentenünk, hogy a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége továbbra is fenntartja 1994. november 15-én a miniszter úr, illetve a Köznevelés-politikai Tanács elé terjesztett álláspontját,² amelynek lényege, hogy nem vitatjuk sem a NAT, sem a pedagógiai ciklusok rendszerét, mert az már legitimációt nyert a május 8-i választásokon. Ugyanakkor minél részletesebben kell megismernünk a kitűzött célokhoz vezető utat. Különösképpen azt, ami az iskolarendszer átalakulását, a tanügyirányítást és a helyi iskolarendszer finanszírozását érinti, mert az önkormányzatok a felelősek köznevelési intézmények meghatározó hányadának fenntartásáért. Mindezt azért kell tenniük, mert kötelező állami feladatot látnak el, és a helyi társadalom oktatás iránti szükségleteit is ki kell elégíteniük.

A köznevelésügyi, köznevelési, szakképzési törvény bevezetését követően tapasztalhattuk, hogy a törvényhozók csak feladatot, de forrást nem adtak az önkormányzatoknak. Mindezek óvatosságra intenek. Kérjük, fogadja el, hogy az önkormányzatok nem tudnak az egyik vagy a másik tárca mellé állni, különösen a központi modernizációt szolgáló pénzügyek tekintetében. Meg kell értenie, hogy legelőször a kormányzati álláspont ismeretében tudunk állást foglalni a 6+4+2 pedagógiai ciklus és a 10 műveltségi területet felölelő NAT bevezetése, a 16 éves kori alapvizsga, a kétszintű standardizált érettségi ügyében. A köznevelésről szóló törvénymódosítás idején érdemben majd csak arról tudunk véleményt mondani, amely a Pénzügyminisztérium támogatásával rendelkezik, illetve megadását fontolgatja. A gazdasági racionalitáson túl azért is ki kell várunk a pénzügyi és a művelődési kormányzat közös álláspontját, mert az országos önkormányzati szervezeteknek valamennyi egymástól eltérő önkormányzati politikai áramlat véleményét kell képviselnie. /.../

Véleményünk a Nemzeti alaptantervről a következő:

¹ A Köznevelés-politikai Tanács rovata.

² Lásd az *Új Pedagógiai Szemle* 1995. 1. számában a Jegyzőkönyvrészletek a Köznevelés-politikai Tanács 1994. november 15-én megtartott üléséről című cikkben a 32. oldalon.

1. Szomorúan látjuk, hogy az iskolarendszer jelenlegi és a kormányzat szerinti kívánatos szerkezete ismét egyre kiterjedő vita tárgya. Azt látjuk, hogy míg a művelődési kormányzat szerint az általa javasolt 6+4+2 pedagógiai ciklus bevezetése nem fogja eredményezni a már működő nyolcosztályos általános iskola évfolyamának csökkentését, mások pedig ennek ellenkezőjében bizonyosak. Az önkormányzatok örömmel látják, hogy a felek egyaránt fontosnak tartják a meglévő nyolcosztályos általános iskolai szerkezetet, éppen ezért nem kívánnak egy ilyen, az iskolák jövőjét latolgató vitában részt venni.

Azt javasolják, hogy *a szocialista-szociálliberális kormány adjon kellő garanciát arra, hogy az önkormányzatok a már meglévő 8 évfolyammal működő iskolák évfolyamszámát ne kényszerüljenek csökkenteni. Javasolják azt is az önkormányzatok, hogy törvényben mondassék ki, hogy hány évfolyamból áll a normának tekinthető alapfokú oktatás iskolája (amelytől csak speciális esetben lehet eltérni), s amelynek kiépítésére és működtetésére pénzügyi garanciákkal ösztönzik az iskola-
fenntartó önkormányzatokat.*

2. A NAT követelményei az alapfokú (1–6. évfolyamok) és az alsó középfokú (7–10. évfolyamok) törvény által szabályozott időkeretet 50%-ot szabályozza. Az adott időkeretre méretezett követelményeket két tanévnyi időhosszban lehet elrendezni. Ez pedig azt jelenti, hogy az általános műveltséget átadó egyes iskolák közötti kétszattendőnyi távolságot tart megengedhetőnek az oktatási kormányzat. Tehát ily mértékben szándékozzák az iskolák érdemi választhatóságának – az átjárhatóságnak – állami garanciáit megadni.

Álláspontunk szerint a közoktatás korai szakaszában, ahol egyfelől az egyének pályaválasztását és így az életútját súlyosan befolyásoló, a legalapvetőbb eszköz jellegű tudás oktatása történik, másfelől pedig az ország általános műveltsége ezen a helyen alapozódik meg, a közműveltséget szolgáló képzésre jelentősen nagyobb időt kell szánni.

3. Fel kell hívnunk a miniszter úr figyelmét arra, hogy már a Békési- és most pedig a Bokros-program az ország költségvetéséből csak az állami feladatokat kívánja finanszírozni. *Kérjük, mérlegelje, hogy az időkeret 50%-os, NAT szerinti központi lekötése milyen kormány szintű pénzügyi kötelezettségvállalás-változással jár, és ez miképpen hat a kis, a közepes és a nagy önkormányzatokra és iskoláikra.*

4. Korábban már felhívtuk a miniszter úr figyelmét, hogy a bármilyen, a jelenlegi iskolarendszert átmetező alaptanterv bevezetése elképzelhetetlen a megváltoztatott helyzetet követő hatáskörök újrendezése nélkül. Amennyiben a kormányzat szilárd álláspontja, hogy be kell vezetni az alapfokú, az alsó és felső középfokú pedagógiai ciklusokat, akkor ez a jelentős változás kikerülhetetlenül maga után vonja az önkormányzatok felelősségi rendszerének újraszabályozását.

Meg kell nevezni, hogy mely szintű önkormányzatok ellátási kötelességébe tartozik az alapfokú szakasz és melyikbe az alsó közép- és melyikbe a felső középfokú szakasz. Bárki, akinek van megyei vagy fővárosi önkormányzati tapasztalata tudhatja, hogy a nem egyértelmű felelősségi rendszerek mennyire kiszámíthatatlanná teszik a finanszírozástól kezdve a pályaválasztáson keresztül a tankötelettség teljesítéséig a helyi iskolarendszer működését.

5. Amennyiben a kormányzat továbbra is fenntartja az iskoláknak azt a jogát, hogy a NAT követelményeit két tanévnyi időkeretben és a rendelkezésre álló idő 50%-át szabadon szervezzék meg a közoktatásról szóló törvény érvényes szabályai szerint (84. szakasz 1. bekezdés), akkor mindez nemcsak azt jelenti, hogy az adott községben, városban, megyében és fővárosban nem tud helyi iskolarend-

szer lenni, hanem ennek a másik oldalát is: az önkormányzatok ellátási kötelezettsége csak az iskolák finanszírozására korlátozódik, anélkül azonban, hogy képzés célját befolyásolhatná. Holott éppen ezért választották meg a helyi társadalom ügyeinek intézésére a képviselő-testületeket. Úgy látjuk, hogy azt illesse a döntés joga, aki a felelőséget viseli.

Éppen ezért lehetőséget kell adni valamennyi önkormányzatnak, hogy felelősége teljes tudatában a helyi társadalom igényeinek megfelelően összehangolhassa az ellátási felelősségébe tartozó helyi iskolarendszer működését. Éppen ezért kell egyértelműen meghatározni, hogy hol húzódik a kormányzati és az önkormányzati felelőség határa és miben nyilvánul meg az iskoláé.

6. Úgy látszik, hogy a Nemzeti alaptanterv vitája 1989-től számos egymástól igencsak eltérő pedagógiai-szakmai nézetek ütközésének története. A NAT 5 például számos tekintetben tér el a NAT 4-től. A mindössze ötödik éve működő, a közoktatásért felelősséggel tartozó önkormányzatok mélyen érdekeltek a közügyek kiszámíthatóságában, a stabil közoktatás-politikában és a törvényesség megőrzésében.

Javasoljuk a miniszter úrnak, fontolja meg, hogy a közoktatás stabilitása megkívánja-e, hogy a Nemzeti alaptantervet a Parlament vagy a kormány fogadja el.

7. Az elmúlt években a jog szabályozó ereje kimutathatóan csökkent. Számos, engedélyezett kísérletekbe nem is kezdett iskola eltérni a „78-as” – többször módosított – tantervektől, holott a miniszteri rendeleteket nem vonták vissza. Ugyanakkor meg kell állapítanunk, hogy a NAT 5 nem követi az Alapelvekről szóló kormányrendeletet, amely márpedig a mai napig érvényben van. Ha tovább gyengül a jog szabályozó ereje, akkor mitől fogják követni az iskolák a NAT-ban leírt bármilyen kiterjedésű követelményt?

Azt tanácsoljuk a miniszter úrnak, hogy vagy kezdeményezze, hogy a kormány vonja vissza a NAT-alapelveket, vagy pedig dolgoztassa át ennek megfelelően a NAT ötödik változatát.

8. Bizonytalanok vagyunk a Nemzeti alaptantervben rögzített követelmények kiválasztásának és elrendezésének megítélésében, mert nem látjuk azt, hogy mi volna az a körülhatárolható terület, amely nem tartozik az állampolgári jogon megkapható, tehát kötelezően tanítandó általános műveltség körébe, amely átadásáért felelősek vagyunk. A dokumentumot ugyanis olyképpen állították össze, hogy egyfelől „a polgári értékekre” készítt fel, másfelől pedig a „közös nemzeti értékeket” szolgálja – szem előtt tartva a „nemzetiségek és más etnikumok identitásának ápolását” –, harmadrészt erősíti „Európa-hoz tartozásunkat”, negyedrészt pedig figyelmet fordít az „emberiség előtt álló közös problémákra” és végezetül „más népek hagyományainak, szokásainak, életmódjának, kultúrájának megismerésére, megbecsülésére nevel”.

A fentiek alapján megfogalmazódhat az a gyanú, hogy voltaképpen az MKM oly tágon vonta meg az általános műveltség körét, hogy abba voltaképpen minden beleférhet. Nem látjuk, miként oldaná meg ezt a problémát a felállított tíz „műveltségi terület”, amelynek változékony természete kiviláglik az egymást követő Nemzeti alaptantervek összevetéséből. Természetesen magunk is tudjuk, hogy van olyan helyzet, amelyben általános célokat kell megfogalmazni, de azt is, hogy irányítási dokumentumokban lehetőleg kerülni kell ezt. Különösképpen akkor, ha az önkormányzatok feladata azok materializálása.

Mindezekből fakadóan attól tartunk, hogy az általános műveltség tartalmáról és „műveltségi területek” számáról és fajtáiról szóló vita óhatatlanul parttalanra válik. Az önkormányzatok abban érdekeltek, hogy a vita ne húzódjék el.

Eppen ezért kérjük a művelődési kormányzatot, hogy vagy a jelenlegi célokból egyértelműbben levezethető követelményeket, vagy pedig olyan célokat fogalmazzon meg, amelyek eléréséhez már megtett út valamennyi közoktatásban érdekelt számára könnyebben felmérhető.

9. Végezetül nem tudjuk, hogy a kormányzat miként kívánja stabilizálni a közoktatási rendszert a NAT elfogadása és bevezetése közötti időszakban.

Javasoljuk, hogy az átmenet időszakára dolgozzanak ki stabilizációs programot.

Budapest, 1995. február 20.

KÖSz (Községi Önkormányzatok Szövetsége)

Megyei Jogú Városok Szövetsége

MÖSz (Magyar Önkormányzatok Szövetsége)

Az Országos Önkormányzati Szövetségeket Képvisező Önkormányzati Oldal

TÖÖSz (Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége)

Mácz István³

Kérdések és kételyek

Közel áll az ember szívéhez a gyermek, az ifjú. Sorsuk sorsunk és jövőnk. A szabadon megválasztott képviselők önkormányzati feladataik között első helyen foglalkoznak napjainkban az iskolával. A gazdasági, a pénzügyi, az ésszerű megközelítés mellett erős érzelmi elkötelezettséggel is figyelik a közoktatási törvény módosítását és a NAT új változatát. Az önkormányzatok felelősek településük jelenéért, jövőjéért és polgárait tekintve az egész emberért. Az ilyen megközelítés alapozza meg és teszi érthetővé észrevételeinket.

I.

Dicsérni tudjuk, hogy az MKM az ország iskolaigazgatóit és nevelőit szakmai véleményadásra kérte fel. Érthetetlen, hogy a közel 3200 önkormányzatot miért nem keresték fel mint fenntartókat egyetlen kérdéssel: miből fedezik a változtatások igényelte többletköltségeket? A Nemzeti alaptanterv implementációjából idézek. „Tény, hogy ma senki nem tudja, mennyibe kerül a NAT életbeléptetése és a vizsgarendszer kialakítása, holott nyilvánvaló, hogy az implementáció »sebességére« a költségvetési kondícióknak meghatározó szerepük lesz.” Közismert, hogy a helyi tantervben és a pedagógiai programban meghatározott nevelési és szakmai kezdeményezések tényleges költségeit a fenntartónak kell viselnie. Miből? A

³ Közoktatás-politikai Tanács Önkormányzati Oldal, Magyar Önkormányzatok Szövetsége